

Warszawa, 19 lutego 2021 r.

DP-I-AO-024-39/21

Pan
Piotr Patkowski
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Finansów

Szanowny Panie Ministrze,

odpowiadając na Państwa pismo z dnia 28 stycznia 2021 r. (znak: FN7.700.2.2019) przekazujące do uzgodnień i konsultacji publicznych *projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych* (projekt z dnia 11 stycznia 2021 r.), przedstawiam następujące uwagi Narodowego Banku Polskiego.

I. Uwagi do projektu ustawy

1. W odniesieniu do projektowanego art. 117j ust. 2 pkt 4 (art. 1 pkt 5 projektu) ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (dalej: UUP), nie jest jasne, o którą umowę rachunku płatniczego chodzi. Mała instytucja płatnicza może bowiem być posiadaczem zarówno rachunku, do którego uzyskała dostęp na mocy art. 4 ust. 8 UUP, co następnie implikuje konieczność zastosowania się przez małą instytucję płatniczą do art. 78 ust. 1 UUP (na mocy art. 117o UUP), jak i rachunku płatniczego związanego ze swobodnym dysponowaniem przez nią środkami zgromadzonymi na rachunku jako użytkownika usług płatniczych (standardowa umowa między dostawcą a użytkownikiem o świadczenie usług płatniczych). Oba rodzaje

rachunków służą do wykonywania transakcji płatniczych – w pierwszym przypadku transakcji w związku z realizacją zleceń płatniczych płatników, w drugim do zlecenia wykonania „własnych” zleceń płatniczych, związanych z dysponowaniem środkami własnymi danej małej instytucji płatniczej. Powstaje zatem pytanie, jaki rodzaj rachunku (umowy) projektodawca ma w tym wypadku na myśli, wskazując na konieczność dołączenia „kopii umowy rachunku płatniczego służącego małej instytucji płatniczej do wykonania transakcji płatniczych”. Kwestia ta, jak się wydaje, wymaga doprecyzowania.

2. W art. 1 pkt 6 projektowanej ustawy, w dodawanym ust. 4a wyraz „wykonanych” proponujemy zmienić na „wykonanej”.
3. W art. 1 pkt 7, w dodawanym ust. 5a, w zdaniu pierwszym sformułowanie: *„w sposób umożliwiający zapoznanie się przez użytkownika ze sposobem ochrony środków finansowych”* proponujemy zastąpić następującym brzmieniem: *„w sposób umożliwiający zapoznanie się przez użytkownika z metodą ochrony środków finansowych”*.
4. W art. 1 pkt 10 lit. b, w zmienianym ustępie 5, proponujemy następujące sformułowanie wprowadzenia do wyliczenia: *„KNF może zastosować środki określone w art. 105 ust. 1 pkt 1-3 w razie stwierdzenia, że:”* oraz usunięcie sformułowania następującego po pkt 2.
5. W projektowanym art. 129 ust. 3 UUP (art. 1 pkt 10 projektu) przewiduje się uchylenie podstawy prawnej umożliwiającej przeprowadzanie przez KNF kontroli biur usług płatniczych. Ponieważ prowadzenie działalności przez biura usług płatniczych ma status tzw. działalności regulowanej, to sugerujemy uzupełnić uzasadnienie do opiniowanego projektu ustawy o wskazanie, że kontrola nad działalnością wspomnianych podmiotów będzie wykonywana na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.
6. Na końcu akapitu pierwszego, na str. 2 uzasadnienia, proponujemy dopisać wyrażenie *„oraz finansowaniu terroryzmu”* zgodnie z pełnym brzmieniem nazwy ustawy z dnia 1 marca 2018 r.
7. W pkt 5 uzasadnienia, na str. 5, dotyczącym art. 1 pkt 6 projektu ustawy, opis dotyczący dodawanego ust. 4a w art. 118 ustawy jest niespójny z treścią tego ustępu zamieszczoną w projekcie ustawy. W projekcie jest mowa jedynie o ograniczeniu realizowanej przez BUP kwoty pojedynczej transakcji płatniczej. Natomiast z uzasadnienia wynika, że przepisami ustępu 4a wprowadza się ograniczenie *„realizowanej przez BUP kwoty pojedynczej transakcji lub transakcji tego samego rodzaju”*.

II. Uwagi związane z uwzględnieniem dodatkowych unormowań w projekcie

1. NBP zgłasza propozycję dodania w art. 4a ust. 5 UUP nowego punktu – pkt 7. Proponujemy, aby – w celu zachowania chronologii modyfikowanych przepisów – zmiana ta zawarta została w art. 1 pkt 1 projektu (wówczas należało będzie dostosować odpowiednio numerację kolejnych zmian), a jej treść byłaby następująca:

„1) w art. 4a ust. 5 po pkt 6 dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) sposób publikacji wykazu identyfikatorów dostawców i numerów rozliczeniowych.”;

Następnie, zgodnie z przyjętą systematyką uzasadnienia, proponujemy odpowiednio zmodyfikować punkt 1 na str. 3 uzasadnienia i przyjąć następujące brzmienie (dostosowania będzie wymagać numeracja kolejnych punktów):

„1) **Art. 1 pkt 1** projektu (dodanie pkt 7 w art. 4a ust. 5)

Doprecyzowanie art. 4a ust. 5 poprzez dodanie pkt 7 ma na celu uzupełnienie prerogatyw dla ministra właściwego do spraw instytucji finansowych o określenie sposobu publikacji wykazu identyfikatorów dostawców i numerów rozliczeniowych.

W ramach prac nad projektem przepisów wykonawczych do tego upoważnienia w 2017 r., niektóre projektowane przepisy związane z publikowaniem przez NBP wykazu aktywnych identyfikatorów dostawców niebędących bankami i ich numerów rozliczeniowych, obowiązujące w odniesieniu do banków na gruncie zarządzenia Prezesa NBP, wydanego na podstawie delegacji ustawowej, zawartej w art. 68 pkt 3 – 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 2187, z późn. zm.), były niezaakceptowane z uwagi na brak właściwej podstawy w delegacji ustawowej zawartej w art. 4a ust. 5 ustawy o usługach płatniczych.

W związku z powyższym wskazane jest doprecyzowanie upoważnienia w przedmiotowej kwestii, w celu zapewnienia jednoznacznej interpretacji obowiązujących przepisów w tej samej materii (tj. w zakresie powyższego rozporządzenia w odniesieniu do dostawców usług płatniczych niebędących bankami oraz ww. zarządzenia Prezesa NBP w odniesieniu do banków).”.

2. Ponadto NBP zgłasza propozycje zmian przepisów UUP, będących wynikiem aktualizacji opublikowanego w grudniu 2020 r. *rozporządzenia Europejskiego Banku Centralnego (EU) 2020 zmieniającego rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43)*. We wspomnianym

rozporządzeniu nowelizującym EBC wprowadzono wiele modyfikacji zmieniających dotychczasowy zakres informacji przekazywanych przez banki centralne do EBC. Zmiany te polegają m.in. na rozszerzeniu zarówno zakresu podmiotowego instytucji przekazujących dane statystyczne o nowe kategorie dostawców usług płatniczych wynikających z dyrektywy PSD2, tj. o: dostawców świadczących usługę inicjowania transakcji płatniczej, dostawców świadczących usługi dostępu do informacji o rachunku oraz operatorów bankomatów, jak również zakresu przedmiotowego zbieranych dotąd danych z obszaru systemu płatniczego.

NBP, z uwagi na realizację potrzeb analitycznych w zakresie funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce, co stanowi podstawę do dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji przez Zarząd NBP zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o NBP, proponuje także rozszerzenie zakresu przedmiotowego wymaganych danych przez dodanie innych zagadnień wynikających z rozwoju rynku usług płatniczych w Polsce. Rozszerzenie to polega na nałożeniu obowiązku sprawozdawczego na agenta rozliczeniowego, wydawcę instrumentu płatniczego, i wydawcę pieniądza elektronicznego, świadczących usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się grupy podmiotów prowadzących działalność na terytorium RP w zakresie wydawania instrumentów płatniczych, wydawców pieniądza elektronicznego oraz agenta rozliczeniowego, ale mających siedzibę w innym kraju członkowskim UE, a którzy nie byli objęci dotychczas takim obowiązkiem sprawozdawczym.

W rezultacie proponujemy, aby w art. 1 projektu dodać jako pkt 2 – 8 poniższe zmiany (w celu zachowania chronologii przepisów – wówczas należałoby odpowiednio dostosować numerację kolejnych zmian):

„2) w art. 6 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. Przepisów ustawy, z zastrzeżeniem art. 6a-6d i art. 14ca, nie stosuje się do:”;

3) w art. 14a:

a) w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Art. 14a. 1. Agent rozliczeniowy, w tym także świadczący usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązany przekazywać NBP kwartalne informacje obejmujące:”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

- „3. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w ust. 1 pkt 3, niezwłocznie po ich otrzymaniu.”;
- 4) w art. 14b:
- a) w ust.1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„Art. 14b. 1. Wydawca instrumentu płatniczego, w tym także świadczący usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązany przekazywać NBP kwartalne informacje obejmujące.”;
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i ust. 2 pkt 5, niezwłocznie po ich otrzymaniu.”;
- 5) w art. 14c:
- a) w ust.1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„Art. 14c. 1. Wydawca pieniądza elektronicznego, w tym także świadczący usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązany przekazywać NBP kwartalne informacje o wartości wydanego pieniądza elektronicznego pozostającego w obiegu.”;
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w art. 14b ust. 2 pkt 5, przekazane zgodnie z ust. 2 niezwłocznie po ich otrzymaniu.”;
- 6) art. 14ca otrzymuje brzmienie:
„Art. 14ca. Dostawca usług płatniczych lub inny podmiot świadczący usługi na rzecz dostawcy usług płatniczych wydającego instrument płatniczy, będący właścicielem lub posiadaczem bankomatu lub wpłatomatu, w tym także świadczący usługi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązany przekazywać NBP kwartalne informacje obejmujące:
- 1) liczbę bankomatów i wpłatomatów;
 - 2) liczbę i wartość transakcji wykonanych w bankomatach i wpłatomatach zlokalizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i poza nim;
 - 3) liczbę i wartość transakcji płatniczych wykonanych przy użyciu wydanych instrumentów płatniczych i zarejestrowanych w bankomatach i wpłatomatach, naruszających przepisy prawa lub reguły uczciwego obrotu oraz wysokość spowodowanych nimi strat, poniesionych przez właściciela lub posiadacza bankomatu lub wpłatomatu.”;

7) po art. 14ca dodaje się art. 14cb, 14cc, 14cd i 14ce w brzmieniu:

„Art. 14cb. 1. Krajowa instytucja płatnicza, a także unijna instytucja płatnicza świadcząca usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej poprzez oddział lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązana przekazywać NBP półroczne informacje obejmujące:

- 1) liczbę prowadzonych rachunków płatniczych;*
- 2) liczbę rachunków płatniczych, do których dostęp posiada dostawca świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku.*

2. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie po ich otrzymaniu.

Art. 14cc. 1. Dostawca świadczący usługę inicjowania transakcji płatniczej, w tym także świadczący usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, jest obowiązany przekazywać NBP półroczne informacje obejmujące:

- 1) liczbę użytkowników, dla których świadczył usługę inicjowania transakcji płatniczej;*
- 2) liczbę i wartość zainicjowanych transakcji płatniczych;*
- 3) liczbę i wartość zainicjowanych transakcji płatniczych, naruszających przepisy prawa lub reguły uczciwego obrotu.*

2. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie po ich otrzymaniu.

Art. 14cd. 1. Dostawca świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku, w tym także świadczący usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta oraz dostawca świadczący wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku, jest obowiązany przekazywać NBP półroczne informacje obejmujące:

- 1) liczbę użytkowników, dla których świadczył usługę dostępu do informacji o rachunku;*
- 2) liczbę rachunków, do których zapewnił dostęp w ramach usługi dostępu do informacji o rachunku.*

2. NBP udostępnia KNF dane, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie po ich otrzymaniu.

Art. 14ce. Informacje, o których mowa w art. 14a-14cd, przekazywane są w postaci elektronicznej z wykorzystaniem odpowiednich certyfikatów wydanych przez NBP lub innych form uwierzytelniania stosowanych przez NBP.”;

8) po art. 14d dodaje się art. 14da w brzmieniu:

„Art. 14da. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, określi, w drodze rozporządzenia, sposób, zakres i terminy przekazywania informacji, o których mowa w art. 14ca-14cd, przekazywanych Narodowemu Bankowi Polskiemu, kierując się potrzebą zapewnienia Narodowemu Bankowi Polskiemu dostępu do danych niezbędnych do dokonywania okresowych ocen rozliczeń pieniężnych, sporządzenia bilansu płatniczego oraz wykonywania zadań NBP wynikających z uczestnictwa w Europejskim Systemie Banków Centralnych.”;”.

Mając na względzie powyższe, proponujemy także odpowiednio dostosować uzasadnienie. W pierwszej kolejności proponujemy dodać po wyrażeniu „za rok następny.”, kończącym ostatnie zdanie na str. 2, następującą treść:

*„Rada Prezesów Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) przyjęła w dniu 1 grudnia 2020 r. Rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) 2020 zmieniające rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43), dalej zwane również „rozporządzeniem nowelizującym EBC”. Należy również wskazać, że zgodnie z Zaleceniem EBC z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/44) rekomenduje się, aby banki centralne z krajów spoza strefy euro przekazywały dane z zakresu statystyki płatności do EBC i aby były one zgodne z zakresem rozporządzenia EBC nr 1409/2013. Jak wskazuje Europejski Bank Centralny (EBC) w dokumencie *Feedback statement Responses to the public consultation on the draft European Central Bank Regulation amending Regulation (ECB/2013/43) on payments statistics*¹, rozporządzenie nowelizujące EBC odzwierciedla zmiany w obszarze płatności detalicznych, spowodowane wejściem na rynek nowych dostawców usług oraz nowych rozwiązań i innowacji w zakresie płatności, takich jak portfele cyfrowe, płatności bezstykowe i mobilne. Narodowy Bank Polski, zgodnie z powyższą regulacją i zaleceniem, będzie gromadził dane statystyczne, a następnie przekazywał je do Europejskiego Banku Centralnego.*

Aktualizacja rozporządzenia EBC nr 1409/2013 ma na celu objęcie zakresem sprawozdawczości nowych rozwiązań na rynku usług płatniczych, będących wynikiem dyrektywy PSD2, jak również uzupełnienie dotychczas regulowanych

¹https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_statistics/governance_and_quality_framework/consultations/shared/files/paym_stats/Feedback_statement_ECB_draft_amending_Regulation_on_Payments_Statistics.pdf

obszarów o nowe dane. W szczególności aktualizacja rozporządzenia EBC nr 1409/2013 wynikała z:

- konieczności objęcia zakresem sprawozdawczości nowych dostawców usług płatniczych, którzy świadczą usługi na podstawie przepisów dyrektywy PSD2, tj. dostawców świadczących usługi inicjowania transakcji płatniczej i dostawców świadczących usługi dostępu do informacji o rachunku,
- rozszerzenia zakresu danych zbieranych od dotychczasowych podmiotów raportujących o nowe informacje zgodnie z *Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniającym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji*²,
- potrzeb analitycznych EBC w zakresie monitorowania i oceny rozwoju innowacyjnych rozwiązań płatniczych, takich jak płatności zbliżeniowe oraz płatności mobilne.

W rozporządzeniu nowelizującym EBC zawarto wiele modyfikacji, które zmieniają nie tylko dotychczasowy zakres informacji przekazywanych przez banki centralne do EBC, ale również zakres podmiotowy instytucji przekazujących dane. Obok dotychczasowych podmiotów, tj. wydawców instrumentów płatniczych, agentów rozliczeniowych i instytucji pieniądza elektronicznego, sprawozdawczością zostają objęci dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku (ang. Account Information Service, AIS) oraz dostawcy świadczący usługę inicjowania transakcji płatniczej (ang. Payment Initiation Services, PIS).

Zakres wymaganych danych został z kolei rozszerzony m.in. o dane prezentujące:

- liczbę użytkowników, dla których dostawca świadczy usługę dostępu do informacji o rachunku,
- liczbę użytkowników, dla których dostawca świadczy usługę inicjowania transakcji płatniczej, liczbę i wartość zainicjowanych transakcji oraz liczbę i wartość zainicjowanych transakcji płatniczych naruszających przepisy prawa lub reguły uczciwego obrotu,

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0389>

- liczbę i wartość transakcji oszukańczych przekazywanych przez wydawców instrumentów płatniczych, wydawców pieniądza elektronicznego oraz podmiot świadczący usługi na rzecz dostawcy usług płatniczych wydającego instrument płatniczy, będący właścicielem lub posiadaczem bankomatu lub wpłatomatu,
- liczbę bankomatów i wpłatomatów oraz liczbę i wartość transakcji przekazanych przez podmiot świadczący usługi na rzecz dostawcy usług płatniczych wydającego instrument płatniczy, będący właścicielem lub posiadaczem bankomatu lub wpłatomatu,
- liczbę i wartość transakcji dokonanych instrumentami płatniczymi dokonanych w oparciu o zastosowanie mechanizmu tzw. silnego uwierzytelnienia użytkownika (ang. Strong Customer Authentication, SCA) oraz bez zastosowania ww. mechanizmu (non-SCA).

Poza zmianami w zakresie sprawozdawczym, wynikającymi z rozporządzenia nowelizującego EBC, projekt ustawy przewiduje również rozszerzenie zakresu przedmiotowego wymaganych danych przez dodanie innych zagadnień wynikających z rozwoju rynku usług płatniczych w Polsce. Informacje te są niezbędne z punktu widzenia przeprowadzania przez NBP oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego i będą stanowiły podstawę do dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji przez Zarząd NBP zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o NBP³.

Trzeba dodać, że pozyskanie danych statystycznych od nowych podmiotów sprawozdawczych, jak również rozszerzenie zakresu zbieranych danych pozwoli NBP na dokonanie pełniejszej oceny systemu płatniczego, a także bardziej kompleksowych analiz w zakresie poszczególnych komponentów bilansu płatniczego Polski.

Na potrzebę rozszerzenia zakresu danych dotyczących oszukańczych transakcji płatniczych w porównaniu do zakresu pozyskiwanego obecnie przez NBP wskazywało również środowisko bankowe, które podkreślało, iż istnieje zapotrzebowanie na dodatkowe informacje z uwagi na zmiany, jakie zachodzą w obszarze bezpieczeństwa płatności w ostatnich latach, i konieczność pełniejszego monitorowania transakcji pod kątem bezpieczeństwa.

Proponowane zmiany w ustawie nakładają na NBP szereg nowych zadań prowadzących do modyfikacji systemu informatycznego Baza Statystyki

³ <https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/ocena/ocena.html>

Płatniczej – BSP, za pośrednictwem którego podmioty sprawozdawcze przekazują dane do NBP. Równocześnie należy wskazać, że wprowadzenie zmian informatycznych konieczne będzie również w systemach podmiotów sprawozdawczych, które zobowiązane są do przekazania danych do systemu Baza Statystyki Płatniczej – BSP.

Spełnienie nowych wymagań EBC w zakresie statystyki płatności wymaga zatem zmian w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. 2011 nr 199 poz. 1175 z późn. zm.), regulującej m.in. kwestie zbierania przez NBP danych statystycznych dotyczących płatności, z uwagi na rozszerzenie listy podmiotów zobowiązanych do przekazywania danych statystycznych.

Pozyskanie przez NBP danych określonych w rozporządzeniu nowelizującym EBC wymagać będzie również:

1. zmiany obowiązującego rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 października 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu przekazywania informacji Narodowemu Bankowi Polskiemu przez agentów rozliczeniowych, wydawców instrumentów płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego (Dz.U. poz. 1427 z późn. zm.), wydanego na podstawie art. 14d ustawy, który jednak nie wymaga zmiany, gdyż jego aktualny zakres jest zbieżny z zakresem rozporządzenia nowelizującego EBC,
2. wydania nowego rozporządzenia, na podstawie którego NBP pozyska odpowiednie dane w odniesieniu do podmiotów dotąd niesprawozdających do NBP.”.

Następnie, zgodnie z przyjętą systematyką uzasadnienia, proponujemy odpowiednio zmodyfikować punkty na str. 3 uzasadnienia i przyjąć następujące brzmienie (dostosowania będzie wymagać numeracja kolejnych punktów).

„2) **Art. 1 pkt 2** projektu (zmiana w art. 6)

W pkt 2 wprowadza się zmianę w art. 6 ustawy polegającą na dodaniu nowego rodzaju podmiotów, do których przepisy ustawy nie będą miały zastosowania. Podmiotami tymi będą dostawcy usług płatniczych lub inne podmioty świadczące usługi na rzecz dostawców usług płatniczych wydających instrument płatniczy, będących właścicielem lub posiadaczem bankomatu lub wpłatomatu, w tym także świadczących usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Do

podmiotów tych, objętym obowiązkiem sprawozdawczym określonym w art. 14ca, nie będą stosowane, z zastrzeżeniem art. 6a-6d, inne przepisy ustawy.

3) Art. 1 pkt 3 projektu (zmiana w art. 14a)

W pkt 3 wprowadza się zmianę w art. 14a ustawy, polegającą na rozszerzeniu w ust. 1 obowiązku sprawozdawczego o agenta rozliczeniowego świadczącego usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się liczbowo grupy podmiotów świadczących na terytorium RP usługę acquiringu, ale mających siedzibę w innym kraju członkowskim UE, którzy dotąd nie byli objęci ww. obowiązkiem. W art.14a ust. 3 wyraz „przekazuje” zastąpiono wyrazem „udostępnia”, co wynika z potrzeby rozszerzenia możliwych sposobów otrzymywania właściwych danych przez KNF z NBP.

4) Art. 1 pkt 4 projektu (zmiana w art. 14b)

W pkt 4 wprowadza się zmianę w art. 14b ustawy polegającą na rozszerzeniu w ust. 1 obowiązku sprawozdawczego na wydawcę instrumentu płatniczego świadczącego usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się grupy podmiotów prowadzących działalność na terytorium RP, w zakresie wydawania instrumentów płatniczych, ale mających siedzibę w innym kraju członkowskim UE, którzy nie byli objęci dotychczas takim obowiązkiem. W art.14b ust. 4 wyraz „przekazuje” zastąpiono wyrazem „udostępnia”, co wynika z potrzeby rozszerzenia możliwych sposobów otrzymywania właściwych danych przez KNF z NBP.

5) Art. 1 pkt 5 projektu (zmiana w art. 14c)

W pkt 5 wprowadza się zmianę w art.14c ustawy polegającą na rozszerzeniu w ust. 1 obowiązku sprawozdawczego na wydawcę pieniądza elektronicznego świadczącego usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się grupy podmiotów prowadzących działalność na terytorium RP, w zakresie wydawania pieniądza elektronicznego, ale mających siedzibę

w innym kraju członkowskim UE, którzy nie byli objęci dotychczas takim obowiązkiem. W art.14c ust. 4 wyraz „przekazuje” zastąpiono wyrazem „udostępnia”, co wynika z potrzeby rozszerzenia możliwych sposobów otrzymywania właściwych danych przez KNF z NBP.

6) Art. 1 pkt 6 projektu (zmiana w art. 14ca)

W pkt 6 w art. 14ca, którego dotychczasowa treść została przeniesiona do nowego art. 14ce ustawy, nakłada się obowiązki sprawozdawcze na dostawcę usług płatniczych lub inny podmiot świadczący usługi na rzecz dostawcy usług płatniczych wydającego instrument płatniczy, będący właścicielem lub posiadaczem bankomatu lub wpłatomatu, w tym także na dostawcę świadczącego usługi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Podmiot powinien przekazywać dane o: liczbie bankomatów i wpłatomatów, liczbie i wartości transakcji wykonanych w bankomatach i wpłatomatach na terytorium RP i poza nim oraz liczbie i wartości transakcji nieuprawnionych. Zmiana ma na celu objęcie obowiązkiem sprawozdawczym operatorów bankomatów, którzy nie są bankami, jak i takich operatorów bankomatów, którzy świadczą usługi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta, którzy dotąd nie byli objęci takim obowiązkiem. Potrzeba pozyskania danych przez NBP od ww. podmiotów wynika z rozporządzenia nowelizującego EBC, zgodnie z którym NBP przekazuje dane w powyższym zakresie do EBC.

7) Art. 1 pkt 7 projektu (dodanie art. 14cb, art. 14cc, art. 14cd oraz art. 14ce)

W pkt 7 po art. 14ca ustawy dodaje się art. 14cb, 14cc i 14cd, w których wprowadza się obowiązek przekazywania danych do NBP przez krajową instytucję płatniczą, dostawcę świadczącego usługę inicjowania transakcji płatniczej, w tym także świadczącego usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta oraz dostawcę świadczącego usługę dostępu do informacji o rachunku, w tym także świadczącego usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta i dostawcę świadczącego wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku. Potrzeba pozyskania danych przez NBP od ww. podmiotów wynika z rozporządzenia nowelizującego EBC, zgodnie z

którym NBP przekazuje dane w powyższym zakresie do EBC. W pkt 7 dodaje się też do ustawy nowy art. 14ce, którego brzmienie jest zbieżne z dotychczasowym brzmieniem art. 14ca.

8) Art. 1 pkt 8 projektu (dodanie art. 14da)

W pkt 8 po art. 14d ustawy dodaje się art. 14da, zgodnie z którym minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, sposób, zakres i terminy przekazywania informacji, o których mowa w art. 14ca-14cd, przekazywanych do Narodowego Banku Polskiego.”.

3. Mając na względzie kilkakrotnie sygnalizowaną przez NBP (ostatnio pismem z dnia 18 stycznia 2021 r. o sygn. DSP-WPSP-MM-070-1-223/21) kwestię pilnego podjęcia przez Ministra Finansów inicjatywy legislacyjnej, której efektem ma być wprowadzenie zmian w UUP, polegających na zagwarantowaniu polskiej walucie powszechnej akceptowalności, Narodowy Bank Polski wnioskuje, aby Minister Finansów uwzględnił w ramach niniejszego projektu zmian w UUP przygotowany przez NBP przepis art. 59ea wraz z uzasadnieniem. Celem proponowanej regulacji, jak wielokrotnie podkreślano, jest zapewnienie generalnej ochrony konsumentów przed odmową przyjęcia przez przedsiębiorcę płatności gotówką i tym samym niemożliwością dokonania przez konsumenta zakupów lub skorzystania z usług wskutek braku akceptacji gotówki przez tego przedsiębiorcę. Konsumentom uzyskaliby, w przypadku uwzględnienia propozycji NBP, prawo do swobodnego wyboru dogodnej dla nich metody płatności (w przypadku zawierania umowy sprzedaży z przedsiębiorcą akceptującym bezgotówkowe transakcje płatnicze).

W rezultacie proponujemy, aby w art. 1 projektu dodać jako pkt 9 poniższą zmianę (w celu zachowania chronologii przepisów – wówczas należałoby odpowiednio dostosować numerację kolejnych zmian):

„9) po art. 59e dodaje się art. 59ea w brzmieniu:

„Art. 59ea. 1. Akceptant nie może uzależniać zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usługi lub sprzedaży towaru od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej oraz odmówić przyjęcia zapłaty od konsumenta znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP będącymi prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się:

1) w działalności prowadzonej w sieci Internet,

- 2) *w miejscu prowadzenia działalności bez obecności personelu,*
 - 3) *w trakcie imprezy masowej w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2171), o ile zamieszczono stosowną informację w regulaminie tej imprezy oraz*
 - 4) *o ile przepisy odrębne stanowią inaczej.*
3. *Akceptant nie może nakładać ani pobierać jakichkolwiek dodatkowych opłat z tytułu przyjmowania zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP ani różnicować ceny w zależności od formy zapłaty.”;”.*

Mając na względzie powyższe, proponujemy także odpowiednio dostosować uzasadnienie poprzez odpowiednią modyfikację punktów omawianych na str. 3 i następujących oraz przyjąć jego następujące brzmienie (dostosowania będzie wymagać numeracja kolejnych punktów).

„9) **Art. 1 pkt 9** projektu (dodanie art. 59ea)

Podstawowym celem niniejszej propozycji legislacyjnej jest uregulowanie statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (gotówki), co wiąże się z potrzebą zapewnienia na terytorium RP możliwości korzystania przez społeczeństwo z preferowanych przez każdą osobę (grupę społeczną) form płatności, w tym płatności gotówkowych. W ocenie projektodawcy, w zakresie rodzajów instrumentów płatniczych (zarówno gotówkowych, jak i bezgotówkowych) akceptowanych przez punkty handlowo-usługowe na terytorium RP, należy mieć na uwadze zwyczaję płatnicze oraz potrzebę zapewnienia możliwości korzystania przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym płatności gotówkowych, również w sytuacjach nadzwyczajnych, tak jak np. epidemia koronawirusa. W świetle powyższego, kwestia ta wymaga pogłębionej analizy pod kątem konieczności dokonania proponowanej zmiany obecnie obowiązującego stanu rzeczy.

W pierwszej kolejności wymaga omówienia status prawny akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (banknotów i monet – gotówki) jako jednej z głównych przyczyn konieczności uwzględnienia niniejszej propozycji legislacyjnej w ramach projektu rządowego (obok aspektu społecznego związanego z tą materią, który będzie szerzej omówiony w następnej kolejności). Analiza przepisów prawa relewantnych w obszarze poruszanego zagadnienia wskazuje, że ustawodawca nie zdecydował się dotychczas na artikulację obowiązku akceptowania (przyjmowania) płatności gotówkowych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terytorium RP. W przypadku

bowiem np. sprzedaży towaru w placówkach handlowych, w których sprzedawca odmawia przyjmowania zapłaty znakami pieniężnymi, tj. banknotami i monetami, a dopuszcza płatności wyłącznie w sposób bezgotówkowy, winien zamieścić o powyższym stosowną informację (np. na witrynie sklepowej). Tego rodzaju podejście nie narusza treści przepisów art. 353¹ oraz art. 56 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny w kontekście ewentualnej chęci umownego wyłączenia akceptacji gotówki przez punkty handlowo-usługowe. W rezultacie, w sytuacji uprzedniego przedstawienia stosownej informacji potencjalnemu klientowi (czyli na etapie przedkontraktowym), dopuszczalne jest nieakceptowanie gotówki jako formy zapłaty za świadczoną usługę lub towar (nie dojdzie wówczas do zawarcia umowy w przypadku chęci zapłaty przez kupującego gotówką). Treść art. 32 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim („ustawa o NBP”) nie może być zatem interpretowana jako istnienie bezwarunkowego prawnego obowiązku akceptacji banknotów oraz monet przez punkty handlowo-usługowe (mimo przyznanego im statusu prawnych środków płatniczych). Warto wskazać, że na tym tle dochodziło także do rozbieżności interpretacyjnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej w ramach działania eksperckiej grupy ELTEG (*Euro Legal Tender Expert Group*), która przygotowała raport na temat definicji, zakresu i skutków ustanowienia euro prawnym środkiem płatniczym⁴. W treści tego dokumentu poruszono m.in. aspekt obowiązku akceptacji euro jako prawnego środka płatniczego. Część państw członkowskich przyjęła interpretację, zgodnie z którą samo nadanie przymiotu prawnego środka płatniczego (*legal tender*) banknotom i monetom euro stanowi o obowiązku ich akceptacji przez detalistów w poszczególnych krajach unijnych. Z kolei pozostałe państwa (w tym Niemcy, Finlandia, Holandia) optowały za wykładnią przeciwną, tj. w ich ocenie nie można uznać, że z faktu ustanowienia banknotów i monet euro prawnym środkiem płatniczym wynika obowiązek ich akceptacji, gdyż nadal istnieje umowna możliwość wyłączenia ich przyjmowania przez przedsiębiorców⁵. Państwa te uznały, że zasada swobody kontraktowania przeważa zatem nad przepisami dotyczącymi prawnych środków płatniczych. W ocenie projektodawcy, jeśli zatem nie istnieje powszechne i jednolite podejście do tej materii również w Unii Europejskiej, to tym bardziej warto tę kwestię

⁴ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/elteg_en.pdf

⁵ Ibidem, s. 4-5.

rozstrzygnąć na gruncie prawa krajowego w sposób jednoznaczny, również z uwagi na to, że może ona odgrywać obecnie ważną rolę również z uwagi na ochronę interesów wszystkich grup społecznych w RP (konsumentów). Należy bowiem podkreślić, że ustalenie sposobu zapłaty może być zawarte – i nierzadko jest zawarte – w umowie stron. Strony przesądzają wówczas, jaki sposób płatności będzie miał zastosowanie w przypadku łączącego te strony stosunku umownego. Jest to najczęściej płatność gotówkowa lub bezgotówkowa, co często wynika np. z regulaminu czy innego wzorca umownego. Jest to zawsze kwestia zamieszczenia odpowiedniego ustalenia w stosunku umownym, a nie mocy prawnej znaków pieniężnych. Bez takiego umownego ustalenia każdy znak pieniężny powinien być w zasadzie honorowany. W dotychczas obowiązującym stanie prawnym zatem jest tak, że jeżeli sprzedawca umieścił w widocznym miejscu w placówce handlowej informację czy zastrzeżenie, iż nie przyjmuje płatności np. w gotówce, uznać należy, że jego oferta nie jest skierowana do ogółu, ale do określonego kręgu zainteresowanych. Należy jednak również zwrócić uwagę na treść art. 353¹ k.c. *in fine*. Ustawodawca wskazuje bowiem, że *Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego*. Oznacza to, że ustawodawca posłużył się dla opisu dopuszczalności stosunków prawnych w obrocie klauzulami generalnymi, wśród których ujęto zasady współżycia społecznego. Klauzula ta stanowi przedmiot szerokich analiz doktrynalnych oraz była przedmiotem licznych rozważań jurydycznych, co znajduje swoje odzwierciedlenie w bogatym orzecznictwie nie tylko na tle art. 353¹ k.c., ale także innych przepisów, które odnoszą się do klauzuli generalnej związanej z zasadami współżycia społecznego (np. art. 5 k.c., art. 58 § 2, art. 93 § 1 i 2 k.c. oraz inne). Jak wskazuje Sąd Najwyższy (SN), *przedmiotowe klauzule generalne, ujęte przez ustawodawcę w art. 353¹ k.c., kierując się dotychczasowym dorobkiem orzecznictwa i doktryny oraz aksjomatycznym założeniem o racjonalności ustawodawcy, należy je postrzegać jako spójny system, mający zapobiegać zawieraniu i wywodzeniu skutków prawnych z umów, których treść lub cel w niedopuszczalny sposób godzi w nadrzędny interes publiczny lub prywatny*. W ocenie projektodawcy z tego rodzaju sytuacją niepożądaną, godzącą jednocześnie w nadrzędny interes publiczny, jak i prywatny, możemy mieć do czynienia w sytuacji braku akceptacji gotówki przez przedsiębiorców (akceptantów) w okresie epidemii koronawirusa. W tym samym wyroku SN bowiem przyjmuje, że *Bardziej elastyczne, gdyż pozwalające na uwzględnienie*

całokształtu okoliczności konkretnego przypadku, a z drugiej strony mniej przewidywalne w stosowaniu, jest kryterium zasad współżycia społecznego, będące odpowiednikiem tradycyjnego kryterium dobrych obyczajów (por. art. 55 kodeksu zobowiązań). Zgodnie z dominującym poglądem chodzi tu o klauzulę generalną, która odsyła do dominujących w społeczeństwie norm moralnych regulujących stosunki międzyludzkie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 83, w której mowa o "podstawowych zasadach etycznego i uczciwego postępowania"), w tym stosunki kontraktowe, nawiązujących m.in. do takich wartości, jak uczciwość czy sprawiedliwość (słuszność). W doktrynie wskazuje się ponadto, że klauzula ta pozwala też uwzględnić wartościowania konstytucyjne wyrażone w normach Konstytucji, które nie mogą być stosowane samoistnie ze względu na brak wystarczającej precyzji. Ma ona zatem zapewniać poszanowanie tych wartości i norm w relacjach kontraktowych, a zarazem uzupełniać niepożądane luki pozostawiane przez ograniczenia ustawowe. Ponadto w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 maja 2019 r.⁶ wymienione zostały następujące zasady współżycia społecznego: zasada sprawiedliwości społecznej, zasada solidarności (wyrażająca się w obowiązku wspierania oraz dbania o dobro osób starszych, chorych i samotnych) oraz zasada zaufania obywatela do administracji publicznej. Z powyższych rozważań wynika zatem, że możliwość swobodnego limitowania akceptacji płatności gotówkowych jest ograniczona. W sytuacji kryzysowej, np. w trwającym obecnie okresie epidemii koronawirusa, problem braku akceptowania gotówki w punktach handlowo-usługowych może mieć bowiem szczególnie istotne znaczenie właśnie dla osób w podeszłym wieku oraz osób z różnymi niepełnosprawnościami, które mogą mieć w związku z tym poważne problemy z zaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych w obecnym czasie (zakup żywności czy leków). Z problemami powszechnej akceptowalności gotówki spotykano się nie tylko w punktach usługowo-handlowych, ale także w urzędach administracji publicznej, gdzie utrudniano obywatelom możliwość dokonania opłat w formie gotówkowej. Brak akceptowania banknotów i monet w takich punktach handlowo-usługowych jak np. sklepy spożywcze i apteki powinien być zatem uznany za sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, a tym samym w takich punktach handlowych możliwość nieprzyjmowania gotówki z

⁶ Sygn. akt VI ACa 216/18, LEX.

powołaniem się na art. 353¹ k.c. powinna być uznana za niezgodną z przepisami polskiego prawa.

Jednak należy zauważyć, że w aktualnej sytuacji prawnej każdy konsument byłby zobowiązany indywidualnie dochodzić swoich praw (roszczeń) w stosunku do przedsiębiorcy w sytuacji braku możliwości dokonania płatności gotówką, co w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak np. epidemia koronawirusa, należy uznać za wysoce niepożądane i znacząco utrudniające funkcjonowanie części społeczeństwa, która nie korzysta z bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

Zaprezentowana propozycja w art. 59ea ust. 1 eliminuje zatem możliwość ograniczania przez akceptantów oferty zawarcia umowy sprzedaży lub świadczenia usług do konsumentów, którzy dokonają zapłaty wyłącznie w formie bezgotówkowej. W tym sensie doznaje pewnego ograniczenia zakres art. 66 k.c., a w dalszej kolejności również art. 543 k.c. Akceptant nie będzie mógł się również powołać na brzmienie art. 353¹ k.c. w odniesieniu do tej kwestii, gdyż przepis tego artykułu wyklucza możliwość ułożenia stosunku prawnego wedle uznania, jeśli jego treść lub cel będą sprzeciwiały się m.in., jak wskazano, ustawie oraz zasadom współżycia społecznego. Jeśli zatem w art. 59ea ust. 1 wprost zostanie wyłączona możliwość uzależniania przez akceptanta zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usług lub sprzedaży towarów od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej oraz odmówienia konsumentowi przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP będącymi prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, to w przypadku innego ułożenia stosunku prawnego (umowy), niezgodnego z ww. dyrektywami określonego zachowania (klauzulami generalnymi), takie działanie będzie uznawane za niezgodne z ustawą (czyli z przedmiotowym przepisem).

W rezultacie, projektowany stan prawny pozwoli na uniknięcie sytuacji, w których konsument – w przypadku akceptacji oferty zawarcia umowy z akceptantem – nie będzie mógł dokonać płatności, poza formą bezgotówkową, w gotówce. W praktyce obrotu gospodarczego zatem każda oferta zawarcia umowy sprzedaży lub świadczenia usług skierowana przez akceptanta do ogółu konsumentów będzie implikować w sobie możliwość dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej oraz gotówkowej (znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP). Tym samym w przepisach prawa powszechnie obowiązującego przesądzone zostanie, że na terytorium RP każdy konsument może bezwarunkowo dokonać zapłaty z tytułu umowy sprzedaży lub świadczenia

usługi z akceptantem w gotówce (znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP). Każdy akceptant będzie zatem zobowiązany do akceptacji gotówki (znaków pieniężnych emitowanych przez NBP).

Obowiązek akceptacji gotówki przez punkty handlowo-usługowe nie wynika także z przepisów prawa unijnego – jak wskazano wyżej, pozostawiono państwom członkowskim dowolność w tym względzie. Warto zatem, w świetle powyższego, zwrócić uwagę na podejście do przedmiotowej materii w innych krajach o najwyższych wskaźnikach dotyczących rozwoju obrotu bezgotówkowego, takich jak Szwecja i Dania (szczególnie w świetle podejmowanych w RP działań, w tym przez rząd, których celem jest zdynamizowanie rozwoju obrotu bezgotówkowego). W obu tych państwach trwa dyskusja na temat statusu gotówki w kontekście jej dostępności w obrocie gospodarczym (Szwecja), a także obowiązku jej akceptacji (Dania)⁷. W Szwecji nie istnieje obecnie obowiązek akceptowania gotówki przez sprzedawców – obowiązuje tutaj zasada swobody kontraktowania. Jak wskazano, zasadniczym przedmiotem dyskusji w tym kraju jest kwestia zapewnienia społeczeństwu powszechnego dostępu do gotówki (szersze zagadnienie tzw. *cash handlingu*, powiązanego także z obrotem gotówkowym w ogólności). Zapewnienie „wystarczającego poziomu obrotu gotówką w celu umożliwienia płatności w sytuacji, gdy inne formy płatności nie są możliwe” jest określane jako jedno z głównych wyzwań szwedzkiego rynku płatności⁸. Takie stanowisko potwierdza informacja Narodowego Banku Szwecji (Riksbanku) w związku ze złożoną poprawką do szwedzkiej implementacji dyrektywy PAD⁹, zgodnie z którą banki powinny mieć obowiązek przyjmowania depozytów w gotówce oraz wypłacania gotówki¹⁰. W świetle stanowiska Riksbanku można także uznać, że całkowita eliminacja gotówki nie wydaje się pożądanym zjawiskiem, zarówno ze względu na zwyczaje płatnicze poszczególnych grup społecznych (osób starszych) oraz uniknięcie wykluczania z rynku płatności¹¹, jak i zagrożenie dla

⁷http://www.nationalbanken.dk/en/bankingandpayments/danish_payments_council/Documents/Report_on_the_role_of_cash_in_society.pdf, s. 6.

⁸http://www.riksbank.se/Documents/Rapporter/POV/2015/2015_3/rap_pov_artikel_2_151120_eng.pdf, s. 58.

⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego, Dz. Urz. UE L 257, 28.8.2014, s. 214–246.

¹⁰<http://www.riksbank.se/en/Press-and-published/Notices/2016/Introduce-a-legal-requirement-for-the-banks-cash-service/>

¹¹ „Annual report for Sveriges Riksbank 2017”,

<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/arsredovisning/engelska/annual-report-2017.pdf>, s. 5.

gospodarstw domowych, związane z ograniczeniem możliwości oszczędzania i płacenia z wykorzystaniem znaków pieniężnych emitowanych przez bank centralny (rynek bezgotówkowych usług płatniczych może zostać skoncentrowany np. w rękach małej liczby przedsiębiorców, co samo w sobie może stanowić zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania systemu płatniczego)¹². W rezultacie, w Szwecji rozpoczęto także dyskusję nad obowiązkiem akceptowania gotówki przez przedsiębiorców – m.in. w tym celu powołano specjalny zespół parlamentarny, którego celem jest zbadanie planów Riksbanku związanych z przygotowaniem raportu na temat wyzwań związanych ze zmniejszaniem gotówki w obrocie (Riksbank proponuje m.in. wprowadzenie zmian prawnych, mających za zadanie ochronę zarządzania systemem płatniczym przez bank centralny w obliczu gwałtownego spadku używania gotówki)¹³. Riksbank stoi także na stanowisku, że wobec tak znaczącej przewagi obrotu bezgotówkowego nad gotówkowym w Szwecji należy rozważyć wprowadzenie nowych regulacji w zakresie ochrony prywatności klientów banków. Rozważane są także możliwości związane z wprowadzeniem obowiązku akceptacji gotówki przez przedsiębiorców, choć w Szwecji wiązałyby się to z wysokimi kosztami takiej operacji¹⁴.

Szwedzki rząd pracuje także nad przepisami zapewniającymi optymalny obrót gotówkowy w tym kraju. W dniu 26 września 2019 r. rząd Szwecji przedstawił parlamentowi tego kraju (Riksdag) projekt aktu prawnego, który zakładał zobowiązanie niektórych instytucji kredytowych (oraz ich oddziałów) do zapewnienia usług gwarantujących dostęp do gotówki. Został on uchwalony w listopadzie 2019 r. z datą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2021 r. Celem tej regulacji, której przepisy formalnie stanowią nowelizację szwedzkiej ustawy o usługach płatniczych, jest ułatwienie dalszego, niezakłóconego korzystania z gotówki na terytorium Szwecji, co wiąże się z zapewnieniem odpowiedniego poziomu dostępu do niej (tzw. usług gotówkowych) przez niektóre instytucje kredytowe oraz oddziały zagranicznych instytucji kredytowych. Zgodnie z uzasadnieniem omawianego aktu prawnego, możliwość dokonywania płatności gotówkowych pozostaje kluczowa dla niektórych grup społecznych,

¹²Ibidem, s. 49.

¹³<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-28/swedes-now-at-risk-of-losing-access-to-cash-in-parts-of-country>

¹⁴ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-03-22/in-shadow-of-facebook-cashless-sweden-fears-data-privacy-risks>

które nie korzystają z bezgotówkowych instrumentów płatniczych. Należą do nich osoby starsze, imigranci, niepełnosprawni, obywatele podatni na zagrożenia społeczne i inni mający ograniczony dostęp do usług cyfrowych. Grupy te mogą mieć ograniczony dostęp do technologii wymaganej do płatności bezgotówkowych, a gotówka może być dla nich jedynym sposobem płatności. Ponadto, jeśli dostęp do gotówki w Szwecji będzie nadal zmniejszał się w obecnym tempie, status gotówki jako prawnego środka płatniczego może zostać z czasem podważony. W efekcie ustawa ma na celu utrwalenie stanowiska, zgodnie z którym gotówka nadal pozostaje alternatywą dla płatności elektronicznych. Niezakłócone funkcjonowanie systemu płatniczego wymaga prawidłowo funkcjonującego obrotu gotówkowego, gdyż tylko w takim wypadku może on być w pełni wydajny, dostępny i niezawodny w przypadku awarii.

Warto także podkreślić, że ECB, wydając opinię odnośnie do omawianej regulacji szwedzkiej, wskazał, że „wszystkie państwa członkowskie, również te spoza strefy euro, powinny podejmować stosowne środki w celu zapewnienia, by instytucje kredytowe i zagraniczne oddziały instytucji kredytowych, działające na terytorium danego kraju, zapewniały odpowiedni dostęp do usług gotówkowych, w celu ułatwienia niezakłóconego funkcjonowania używania gotówki”¹⁵.

Z kolei w systemie prawnym Danii, odmiennie niż w Polsce i Szwecji, od 1984 r. obowiązuje zasada braku możliwości odmowy akceptacji płatności gotówką przez punkty handlowo-usługowe (określana jako tzw. *cash rule*)¹⁶. Obecnie zagadnienie to uregulowane zostało na gruncie duńskiej ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o usługach płatniczych i pieniądzu elektronicznym¹⁷. Obowiązek ten nie ma charakteru bezwzględny – ustawodawca duński przewidział okoliczności wyłączające jego zastosowanie, do których zalicza się obecnie brak konieczności akceptowania gotówki w przypadku płatności: dokonywanych online, za pomocą samoobsługowych punktów handlowo-obługowych (tj. bez fizycznej obecności sprzedawcy, „unstaffed”) oraz w związku z limitami płatności gotówką z uwagi na unormowania dotyczące materii zapobiegania praniu pieniędzy (AML) i finansowania terroryzmu. Mając na względzie

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019AB0041&from=EN>, s. 3.

¹⁶ http://www.nationalbanken.dk/en/bankingandpayments/danish_payments_council/Documents/Report_on_the_role_of_cash_in_society.pdf, s. 30.

¹⁷ Ibidem.

niezwykle dynamiczny rozwój obrotu bezgotówkowego w kraju, duński organ nadzoru finansowego (Finanstilsynet) – przy okazji implementacji do krajowego porządku prawnego dyrektywy PSD2¹⁸ – zwrócił się do Europejskiego Banku Centralnego (EBC) z prośbą o wydanie opinii w kwestii dodania nowego wyłączenia, odnoszącego się do *cash rule*¹⁹. Ma ono polegać na braku obowiązku akceptacji gotówki również w godzinach nocnych, tj. między 22 a 6. Propozycja legislacyjna zakłada przy tym przyznanie właściwemu ministrowi kompetencji do wydania rozporządzenia, w którym przewidziane zostaną wyjątki od ww. wyłączenia (tj. nakaz przyjmowania płatności gotówką bez względu na ramy czasowe). Jako główne przyczyny uzasadniające takie stanowisko, poza coraz większą dominacją obrotu bezgotówkowego w ramach rozliczeń na gruncie stosunków handlowych, wskazano zmniejszanie kosztów związanych z *cash handlingiem* oraz kwestie zapewnienia bezpieczeństwa obrotu (zmniejszenie lub wyeliminowanie ilości napadów, których celem jest dokonanie kradzieży gotówki, co ma miejsce szczególnie w godzinach nocnych). Przedmiotem wewnętrznej debaty w Danii w 2016 r. była także koncepcja całkowitej rezygnacji z utrzymania w systemie prawa obowiązku akceptacji gotówki na gruncie nowej ustawy o usługach płatniczych i pieniądzu elektronicznym. Została ona jednak zarzucona z uwagi m.in. na chęć zapewnienia prawidłowego funkcjonowania w obrocie gospodarczym osób w mniejszym stopniu lub w ogóle niekorzystających z nowoczesnych metod dokonywania płatności (bezgotówkowych instrumentów płatniczych) – jako przykłady podawano tu osoby starsze, niepełnosprawne czy też bezdomne. EBC przyjął z zadowoleniem fakt chęci utrzymania *cash rule* w prawie duńskim i ochrony gotówki jako powszechnie akceptowanego środka płatniczego.

Z kolei w prawie francuskim obowiązuje zasada *faire l'appoint*, która oznacza, że przedsiębiorca może poprosić klienta o dokonanie zapłaty gotówką „równowartościową” w sytuacji, gdy nie posiada on banknotów ani monet w celu wydania reszty. Zasadę tę interpretuje się jako brak możliwości nieakceptowania gotówki w sytuacji dokonywania zapłaty w kwocie odpowiadającej dokładnie wartości

¹⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE, Dz. Urz. UE L 337, 23.12.2015, s. 35–127.

¹⁹ https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2017_8_dk_f_signed_.pdf

zakupu²⁰. Trudno zatem uznać, biorąc pod uwagę powyższe przykłady, że kwestia obowiązku akceptacji gotówki interpretowana jest w Unii Europejskiej jednolicie. W opinii projektodawcy fakt ten także przemawia za uwzględnieniem niniejszej propozycji legislacyjnej.

W kontekście uzasadnianej zmiany w ustawie o usługach płatniczych warto także wspomnieć, że we wrześniu 2020 r. Komisja Europejska opublikowała *Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie unijnej strategii w zakresie płatności detalicznych*²¹. Komisja zwraca w tym dokumencie m.in. uwagę, że gotówka nadal pozostaje dominującym sposobem płatności w strefie euro – nadal używa się jej w przypadku 78% wszystkich transakcji²². Organ ten wskazuje, iż będzie nadal chronić status gotówki denominowanej w euro jako prawnego środka płatniczego. Komisja ma świadomość wyrażanych przez organizacje konsumenckie – i podzielanych przez nią – obaw, że istnieje znaczne ryzyko, iż wraz z cyfryzacją coraz większej liczby usług osoby nieposiadające dostępu do usług cyfrowych mogą stać się jeszcze bardziej wykluczone niż obecnie. W Unii Europejskiej nadal ok. 30 mln osób dorosłych nie posiada rachunku bankowego. Aby zachować dostęp do gotówki, jej akceptowalność oraz jej status prawnego środka płatniczego, Komisja przypomniała, że w jej ocenie, gdy istnieje zobowiązanie pieniężne, banknoty i monety euro – posiadające status prawnych środków płatniczych – muszą być akceptowane przez wierzyciela w pełnej wartości nominalnej oraz mają moc umarzania zobowiązań pieniężnych. Dodatkowo organ ten oczekuje od państw członkowskich zagwarantowania akceptowalności i dostępności gotówki jako dobra publicznego, zgodnie z art. 128 TFUE i z rozporządzeniem Rady (WE) nr 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro. Omówione wyżej stanowisko Komisji prezentowane było przede wszystkim w odniesieniu do euro, jednak nie ulega wątpliwościom, że podejmowane działania przez ten organ w obszarze akceptacji oraz dostępu do gotówki mogą stanowić również przykład dla zastosowania analogicznych rozwiązań również po stronie państw członkowskich spoza strefy euro, w tym również dla Polski.

²⁰ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/elteg_en.pdf, s. 6.

²¹ [COM\(2020\)592/F1 - PL \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/com_2020_592)

²² Nieco niższy, ale nadal wysoki, poziom (73%) udziału płatności gotówkowych w płatnościach uzyskano w badaniu EBC, którego wyniki opublikowano w grudniu 2020 r. w raporcie pt. „Study on the payment attitudes of consumers in the euro area (SPACE)”,

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.spacereport202012~bb2038bbb6.en.pdf>

Poza aspektem związanym z uzyskaniem transparentności w obszarze prawnym, w ocenie projektodawcy niezwykle istotnym zagadnieniem jest – w kontekście przedstawionej propozycji legislacyjnej – umożliwienie praktycznej realizacji założenia polegającego na zapewnieniu alternatywy w korzystaniu przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym płatności gotówkowych. W przypadku wprowadzenia omawianego rozwiązania regulacyjnego do polskiego systemu prawa każdy konsument zyska *de facto* prawo wyboru co do formy zapłaty. Dynamiczny rozwój obrotu bezgotówkowego niesie ze sobą wiele oczywistych korzyści, których szczegółowe omawianie wykracza poza ramy niniejszego uzasadnienia. Projektodawca popiera rozwój obrotu bezgotówkowego i dostrzega jego liczne zalety dla gospodarki, a celem zaprezentowanej koncepcji legislacyjnej nie jest jakiegokolwiek działanie przeciwko planom podejmowanym w celu jego upowszechnienia. Niemniej, w opinii projektodawcy, projektując optymalne założenia funkcjonowania systemu płatniczego, w tym w szczególności związane z wyznaczaniem preferencji płatniczych społeczeństwa, nie można zapominać m.in. o jego wewnętrznym zróżnicowaniu i preferencjach. Badania przeprowadzane przez NBP wskazują, że mimo trendu związanego z rosnącą dynamiką wskaźników związanych z obrotem bezgotówkowym, w obrocie gospodarczym nadal dominują płatności gotówkowe. Z raportu NBP z sierpnia 2017 r. pt. „Raport z badania czynników oddziałujących na wielkość obrotu gotówkowego w Polsce” wynika, że w życiu codziennym Polaków większość transakcji, prawie 54 proc., wciąż odbywa się za pośrednictwem banknotów i monet²³. Ponadto w ww. raporcie wskazano m.in., że średnia tygodniowa częstotliwość płacenia gotówką wynosi 4,5 razy, 3,6 razy kartą, zaś 0,3 razy innymi instrumentami, a do osób bardziej preferujących gotówkę należą nie tylko emeryci, ale również osoby będące w wieku 18-24 i 45-54 lat²⁴.

Analizy przeprowadzane przez inne instytucje wskazują, że badane grupy reprezentatywne generalnie sprzeciwiają się wycofaniu gotówki z obrotu gospodarczego (mimo coraz większego zyskiwania popularności przez płatności w formie bezgotówkowej). W badaniu przeprowadzonym przez Izbę Gospodarki Elektronicznej „Płatności cyfrowe 2017”²⁵, liczba odpowiedzi pozytywnych na

²³ „Raport NBP z badania czynników oddziałujących na wielkość obrotu gotówkowego w Polsce”, sierpień 2017 r., <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot-gotowkowy/raport-gotowka-2016.pdf>, s. 10.

²⁴ Ibidem, s. 11.

²⁵ Izba Gospodarki Elektronicznej, „Płatności cyfrowe 2017”,

pytanie o możliwość wycofania gotówki z obiegu w Polsce utrzymuje się na poziomie 8% (badanie przeprowadzono w 2016 r. oraz 2017 r.). Zmniejszyła się liczba osób deklarujących brak zgody na wycofanie gotówki – z 64% do 49%, jednak z drugiej strony wzrósł odsetek niezdecydowanych z 28% do 43%²⁶. W innym badaniu pt. „W portfelu Polaka”, przeprowadzonym również przez Izbę Gospodarki Elektronicznej w 2017 r., wskazano, że 9% badanych było za wycofaniem gotówki z obiegu, natomiast 63% było temu przeciwnych²⁷. Jednocześnie w tej samej analizie preferencji badanych podkreślono, że 76% z nich posiada gotówkę w portfelu wobec 24% osób nieposiadających pieniądza w tej formie²⁸. Z kolei w badaniu „Postawy Polaków wobec form płatności”, przeprowadzonym przez instytut badawczy ARC Rynek i Opinia na zlecenie eService sp. z o.o. w 2017 r., na pytanie o preferowane formy płatności 56% badanych udzieliło odpowiedzi, że preferuje płatności bezgotówkowe, natomiast 31% wskazało, jako wiodące w ich przypadku, płatności gotówką (wśród nich najczęściej osoby w wieku 18-24 lata oraz mieszkańcy wsi)²⁹.

W ocenie projektodawcy jednym z podstawowych i kluczowych dla uwzględnienia niniejszej propozycji legislacyjnej wniosków, które można w tych okolicznościach dostrzec, jest potwierdzenie prawidłowości podejścia polegającego na przyznaniu każdej osobie swobodnego wyboru w kwestii form dokonywania zapłaty. Wówczas nie będzie potrzeby stawiania nikogo przed np. dylematem dotyczącym wycofywania gotówki z obrotu czy konieczności wskazywania jednej, konkretnie określonej formy płatności. Warto w tym kontekście także podkreślić, że część polskiego społeczeństwa nadal kwalifikuje się jako osoby tzw. nieubankowane. Oznacza to, że nie posiadają one rachunku bankowego (płatniczego), co właściwie eliminuje je z korzystania z bezgotówkowych instrumentów płatniczych (szacuje się, że jest to obecnie, zgodnie ze wstępnymi wynikami badania pt. *Zwyczajne płatnicze w Polsce w 2020 r.*, przeprowadzonego przez NBP w okresie wrzesień-październik 2020 r., około 14% Polaków w wieku powyżej 15 lat).

http://www.ecommercepolska.pl/files/9315/1125/8342/platnosci_cyfrowe_20172.pdf s. 85.

²⁶ Ibidem.

²⁷http://polskiekartki.info.pl/wp-content/uploads/2017/10/07_Instrumenty-obrotu-bezgotowkowego-w-portfelu_Polaka_final.pdf

²⁸ Ibidem.

²⁹<https://fintek.pl/wp-content/uploads/2017/10/Postawy-Polakow-wobec-form-p%C5%82atno%C5%9Bci-raport-eService.pdf>

Należy przy tym założyć, że znacząca część osób reprezentujących poszczególne grupy społeczne, jak np. osoby w podeszłym wieku czy osoby z niektórymi niepełnosprawnościami, nie będzie zainteresowana korzystaniem z nowoczesnych (bezgotówkowych) form dokonywania płatności – i to pomimo dążeń regulatorów oraz podmiotów rynkowych do zmiany takiego stanu rzeczy. Z uwagi na powyższe warto zatem dążyć do zapewnienia równowagi w przedmiotowym obszarze. Optymalnym rozwiązaniem tej kwestii jest, jak wskazywano, przyznanie uczestnikom obrotu gospodarczego (a w szczególności osobom fizycznym – konsumentom) prawa wyboru najlepszej z ich punktu widzenia metody płatności. Brak przesądzenia w przepisach prawa o obowiązku akceptacji gotówki może generalnie prowadzić w najbardziej skrajnych przypadkach do pogłębiania wykluczenia społecznego takich osób (poprzez np. brak możliwości skorzystania z niektórych konkretnych usług lub nabycia określonych produktów, wywołanych trudnościami w dokonaniu płatności, np. gotówką). Zapewnienie możliwości dokonywania wyboru metody płatności należy zatem ocenić jako optymalne i pożądane z punktu widzenia zarówno ochrony interesów konsumentów, jak i np. prawidłowości funkcjonowania systemu płatniczego.

Projektodawca jest przy tym świadomy, że w przypadku Polski przed wystąpieniem epidemii koronawirusa problem miał w praktyce niewielki wymiar (choć pojawiały się już lokale, w których przedsiębiorcy prowadzą działalność, gdzie płatności gotówkowych się nie akceptuje, jak np. restauracje). W związku jednak z rozwojem epidemii, przykłady stosowania tego rodzaju praktyk przez przedsiębiorców stają się coraz powszechniejsze. Według wstępnych wyników badania pt. *Zwyczajne płatnicze w Polsce w 2020 r.*, przeprowadzonego przez NBP w okresie wrzesień-październik 2020 r., około 8% respondentów spotkało się z odmową płatności gotówkowej przez sprzedawców w okresie trwającej epidemii³⁰. Wskazane działania przedsiębiorców mogą powodować, że osoby, które nie są ubankowione, czyli nie posiadają rachunku płatniczego i nie korzystają z bezgotówkowych instrumentów płatniczych, nie będą w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb, takich jak zakup leków czy żywności. W ocenie projektodawcy omawiana problematyka staje się zatem niezwykle istotna nie tylko w związku z zapewnieniem prawidłowego

³⁰ Zgodnie z badaniem opinii publicznej dotyczącym jakości banknotów powszechnego obiegu w Polsce, zleconym przez NBP w 2020 r., 9% badanych spotkało się z sytuacją odmowy przyjęcia gotówki w okresie pandemii.

funkcjonowania rozliczeń pieniężnych na terytorium RP, zachowania przejrzystości prawnej w tym obszarze, ale także zapewnienia realizacji podstawowych potrzeb życiowych przez część społeczeństwa.

Mając zatem na względzie ww. okoliczności, tj.:

- brak wyraźnego przesądzenia w przepisach prawa o obowiązku akceptacji prawnego środka płatniczego, którym są banknoty i monety;
- potrzebę zapewnienia możliwości korzystania przez wszystkie grupy społeczne (konsumentów) z preferowanych przez nie form płatności, w tym płatności gotówkowych, szczególnie w sytuacjach nadzwyczajnych, jak np. epidemia koronawirusa,

w ocenie projektodawcy zasadnym jest wprowadzenie do polskiego systemu prawnego przepisów normujących powszechny obowiązek akceptacji gotówki w rozliczeniach między akceptantami a konsumentami.

W opinii projektodawcy, duńską regulację *cash rule*, zawartą obecnie w ustawie o usługach płatniczych i pieniądzu elektronicznym, należy ocenić jako trafne rozwiązanie. Przy założeniu chęci przeniesienia koncepcji ww. rozwiązania na grunt prawa polskiego (tak jak uczyniono to w przypadku zaprezentowanej propozycji legislacyjnej) i odpowiedniej modyfikacji, uzyskuje się możliwość powiązania statusu akceptanta (zdefiniowanego w UUP – art. 2 pkt 1b³¹), który *a priori* akceptuje płatności bezgotówkowe, z jednoczesnym obowiązkiem akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (gotówki). Oczywistym jest bowiem, że punkt handlowo-usługowy, nieakceptujący płatności bezgotówkowych i tym samym niebędący akceptantem w rozumieniu UUP, będzie akceptował gotówkę jako formę zapłaty, co automatycznie eliminuje konieczność osobnego regulowania tej kwestii. Pojęcie akceptanta nie zostało uregulowane na gruncie jakiegokolwiek innej ustawy – poza UUP, więc akt ten należy uznać za właściwy do dokonania proponowanej modyfikacji. Zaprezentowana propozycja legislacyjna pozwoli m.in. na uzyskanie transparentności przepisów prawa odnośnie statusu gotówki w kontekście obowiązku jej akceptacji.

W opinii projektodawcy przedmiotowa propozycja legislacyjna nie jest sprzeczna z dążeniami np. podmiotów rynkowych do zdynamizowania rozwoju obrotu bezgotówkowego w RP – należy ocenić ją bowiem przede wszystkim przez

³¹ Akceptant – oznacza odbiorcę innego niż konsument, na rzecz którego agent rozliczeniowy świadczy usługę płatniczą.

pryzmat chęci uzyskania przejrzystości przepisów prawa oraz eliminacji potencjalnych niedogodności dla określonych grup społecznych, związanych z dynamizacją rozwoju obrotu bezgotówkowego, a także w okresie sytuacji nadzwyczajnych, takich jak np. epidemia koronawirusa. Wydaje się, że koncepcja rozwiązania przyjętego w prawie duńskim w kontekście polskiej UUP zasługuje na uwzględnienie i jej odpowiednio zmodyfikowana wersja, dostosowana do rodzimych realiów, nie będzie wymagać większej ingerencji w system prawa (np. nowelizacji ustawy o NBP).

Konstruując przedmiotową propozycję legislacyjną i proponując umieszczenie jej w dodawanym art. 59ea UUP, projektodawca ma na względzie systematykę przyjętą przez ustawodawcę w odniesieniu do obowiązków akceptantów. Przepis ten został bowiem umieszczony w rozdziale 6 działu III ustawy – „Prawa i obowiązki akceptanta i agenta rozliczeniowego”. Nie ulega wątpliwości, że faktyczne zobligowanie akceptantów do akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (a właściwie brak możliwości odmowy przyjęcia płatności w tej formie) w art. 59ea ust. 1 stanowić będzie nałożenie dodatkowego obowiązku na podmioty, które posiadają taki status, zgodnie z art. 2 pkt 1b UUP. Uzasadnionym zatem jest przyjęcie koncepcji uregulowania przedmiotowej materii w tym kontekście (należy bowiem zakładać, że akceptanci weryfikują podstawowe obowiązki, zapewniające im zgodność prowadzenia działalności z prawem, w pierwszej kolejności przez analizę ww. rozdziału, choć oczywiście nie są to jedyne wymogi w tym obszarze). Należy przy tym wskazać, że odwołano się do znaków pieniężnych emitowanych przez NBP z uwagi na chęć uniknięcia potencjalnych rozbieżności interpretacyjnych w stosunku do pojęcia „gotówki” (jest ono szersze niż „znaki pieniężne emitowane przez NBP”, które odnoszą się tylko do banknotów i monet w złotych polskich). W ocenie projektodawcy nałożenie na akceptantów obowiązku przyjmowania płatności w formie znaków pieniężnych emitowanych przez NBP nie powinno stanowić naruszenia przepisów dotyczących zakresu przedmiotowego niniejszej ustawy, a tym samym jej materii i celu. Nie było bowiem intencją zarówno prawodawcy unijnego (na co wskazuje analiza treści dyrektyw PSD oraz PSD2³²), jak i ustawodawcy polskiego, unormowanie w obu aktach prawnych kwestii obowiązku akceptacji płatności bezgotówkowych. Cele UUP wskazane zostały

³²<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=celex%3A32007L0064> oraz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L2366>

w art. 1 tego aktu. Oczywistym jest, że generalnie *ratio legis* przedmiotowego aktu stanowi regulacja świadczenia usług płatniczych, do których nie zalicza się dokonywania transakcji płatniczych w gotówce. W ocenie projektodawcy nałożenie dodatkowego obowiązku braku możliwości odmowy przyjęcia płatności w tej formie nie zaburza podstawowych zamierzeń ustawodawcy i nie narusza jej zakresu przedmiotowego. Treść art. 6 pkt 1 UUP – również w odniesieniu do obowiązku akceptacji gotówki – nie oznacza, że ustawa znajdzie zastosowanie do transakcji w gotówce, gdyż projektowany przepis odnosi się wyłącznie do nałożenia obowiązku przyjmowania płatności w gotówce przez akceptantów. Nakładane zobowiązanie ma charakter odrębny od podstawowego celu regulacji, którym jest unormowanie materii świadczenia usług płatniczych. Takie ujęcie ww. kwestii pozwoli również na uniknięcie zarzutów o konieczności stosowania przepisów UUP do transakcji gotówkowych (wszakże będzie odnosić się ono tylko do obowiązku ich akceptacji). Dopiero bowiem w przypadku dokonania transakcji płatniczej w rozumieniu art. 2 pkt 29 UUP pomiędzy płatnikiem a odbiorcą (akceptantem) zastosowanie znajdzie reżim ustawowy. Wprowadzenie przepisu, zgodnie z którym akceptant nie może odmówić przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP, tego w żadnym razie nie zmieni. Akceptant będzie w tej sytuacji (tj. przyjmowania płatności w gotówce) zrównany z każdym innym podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, który akceptuje płatności w gotówce, ale nie posiada statusu akceptanta w rozumieniu UUP.

Należy podkreślić, że brak możliwości odmowy przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP przez akceptanta, zgodnie z brzmieniem proponowanego art. 59ea ust. 1 *in fine*, nie będzie miał charakteru bezwarunkowego. Przewidziano w tej materii stosowne wyjątki (wyłączenia), czyli przedmiotowy nakaz będzie można wyłączyć w przypadku działalności prowadzonej przez akceptanta w sieci Internet (jeśli działalność jest prowadzona także w sieci Internet, to wówczas wyłączenie będzie odnosić się tylko do niej), jeśli akceptant prowadzi działalność w miejscu bez obecności personelu, a także w trakcie imprezy masowej w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, jeśli akceptant zamieści stosowną informację w regulaminie tej imprezy oraz w przypadku innego unormowania przedmiotowej kwestii w pozostałych przepisach prawa powszechnie obowiązującego (w przepisach odrębnych). W ocenie projektodawcy wskazane wyłączenia obowiązku przyjmowania płatności

gotówkowych w ust. 2 zapewniają równowagę między interesami poszczególnych uczestników obrotu gospodarczego. Z jednej strony bowiem np. pozostawia się dowolność akceptantom w przypadku specyficznych (z punktu widzenia przyjmowania płatności) rodzajów prowadzonej działalności (tj. w Internecie; w punktach samoobsługowych, bez obecności pracowników; w sytuacji organizowania imprez masowych z uwagi na ich tymczasowy charakter i specyfikę takich wydarzeń, powiązaną choćby np. z zabezpieczaniem gotówki), zabezpieczając przy tym interes konsumentów i nie wypaczając założeń regulacji (poprzez np. nieujmowanie w zakresie wyłączeń obiektów szeroko pojmowanej użyteczności publicznej, jak np. apteki, oraz przeniesienie wprost definicji imprez masowych z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, również zakładającej wyłączenia w odniesieniu do takich miejsc). Warto także podkreślić, że – jak już wspomniano – nakładany obowiązek nie będzie miał zastosowania także w przypadku regulowania tej materii przez przepisy odrębne. Z kolei ust. 3 proponowanego przepisu zakłada brak możliwości nakładania dodatkowych opłat przez akceptantów z tytułu obowiązku akceptowania zapłaty w gotówce. Jest to rozwiązanie wzorowane na koncepcji zawartej w przepisach art. 62 PSD2 oraz art. 37a ust. 3 UUP, regulujących zakaz tzw. *surchargingu*, czyli nakładania dodatkowych opłat z tytułu akceptacji określonego rodzaju kart płatniczych. W celu minimalizacji możliwości obejścia przedmiotowego przepisu, a także niewypaczania celów niniejszej propozycji legislacyjnej, zdecydowano się także na zakazanie różnicowania ceny oferowanych towarów lub usług z uwagi na formę zapłaty, tj. zapłatę dokonywaną w formie bezgotówkowej oraz gotówkowej. Przepis ten oznacza, że oferowana cena powinna być taka sama dla obu form dokonywania zapłaty. Dodawany ust. 3 w art. 59ea nie jest zatem sprzeczny z art. 37a ust. 2 UUP, gdyż nadal możliwe będzie różnicowanie ceny w zależności od rodzaju instrumentu płatniczego w przypadku dokonywania płatności w formie bezgotówkowej. Celem tego rodzaju unormowania jest ochrona osób chcących dokonać płatności w gotówce przed ponoszeniem dodatkowych kosztów z tego tytułu.”.

4. NBP zgłasza także propozycję usunięcia wymogu uzyskania opinii Prezesa NBP, o której mowa w art. 60 ust. 3 UUP, oraz zmianę brzmienia innych przepisów, która jest konsekwencją usunięcia tego wymogu. Biorąc pod uwagę systematykę projektu, proponujemy uwzględnić ww. zmiany w art. 1 w następujący sposób:

„10) w art. 60 uchyla się ust. 3;

11) art. 61 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wnioskodawca oraz instytucja płatnicza po uzyskaniu zezwolenia niezwłocznie powiadamiają KNF o zmianie mającej istotny wpływ na dokładność informacji i dokumentów dołączonych do wniosku zgodnie z ust. 1.”;

12) uchyla się art. 61a;”.

Następnie, zgodnie z przyjętą systematyką uzasadnienia, proponujemy odpowiednio zmodyfikować punkty rozpoczynające się na str. 3 uzasadnienia i przyjąć następujące brzmienie (dostosowania będzie wymagać numeracja kolejnych punktów):

„10) **Art. 1 pkt 10, 11, i 12** projektu (zmiany w art. 60 ust. 3, art. 61 ust. 2, art. 61a oraz art. 132b ust. 3 ustawy)

Rezygnacja z opiniowania przez Prezesa NBP wniosków o udzielenie zezwolenia na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowych instytucji płatniczych, tj. wydawania opinii, o której mowa w art. 60 ust. 3 UUP, przyczyni się przede wszystkim do przyspieszenia prowadzonych przez KNF postępowań, a tym samym znacząco skróci czas, w którym krajowe instytucje płatnicze będą mogły podjąć planowaną działalność. Rezygnacja z opiniowania przez Prezesa NBP wniosku o udzielenie zezwolenia na świadczenie usługi *acquiringu* uprości proces uzyskania zezwolenia na świadczenie usługi płatniczej *acquiringu* (postępowanie wówczas będzie toczyło się wyłącznie przed jednym podmiotem – KNF). Rezygnacja z opiniowania przez Prezesa NBP wniosku o udzielenie zezwolenia na świadczenie usługi *acquiringu* nie wpłynie negatywnie na stabilność systemu płatniczego i bezpieczeństwo rynku, gdyż propozycja nie odnosi się do wymogu uzyskania zezwolenia w ogólności, lecz jedynie do postępowania wypadkowego prowadzonego przed Prezesem NBP, które kończy się obecnie wydaniem przez Prezesa NBP opinii, o której mowa w art. 60 ust. 3 UUP, która jest niewiążąca dla organu wydającego ostateczną decyzję w sprawie, tj. Komisji Nadzoru Finansowego.

Umożliwienie w roku 2018 funkcjonowania małych instytucji płatniczych, które również mogą świadczyć usługę *acquiringu*, a które są zwolnione z obowiązku uzyskania zezwolenia KNF, oznaczało, że Prezes NBP nie wydaje opinii w zakresie planowanego przez te podmioty świadczenia usługi *acquiringu*, a więc podmioty te są wyłączone spod nadzoru systemowego Prezesa NBP. To sprawiło, że bardzo istotna część rynku usług *acquiringu* znalazła się poza obszarem nadzoru systemowego Prezesa NBP. Liczba małych instytucji

płatniczych mogących świadczyć usługę *acquiringu* obecnie jest większa od liczby krajowych instytucji płatniczych uprawnionych do świadczenia tej usługi. Jednocześnie należy wskazać, że usługa *acquiringu*, stanowiąc element funkcjonujący w ramach schematu płatniczego, pozostaje nadal objęta nadzorem Prezesa NBP w zakresie, w jakim nadzór ten obejmuje funkcjonowanie schematów płatniczych funkcjonujących w Polsce.

Wprowadzenie w 2013 r. kompetencji Prezesa NBP do opiniowania wniosków o świadczenie usługi *acquiringu* było efektem uzgodnień dokonanych pomiędzy instytucjami publicznymi w Polsce (NBP, MF i KNF) i było podyktowane wcześniejszym wieloletnim doświadczeniem NBP w zakresie nadzoru nad agentami rozliczeniowymi, funkcjonującego na podstawie nieobowiązującej już ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych. Ustawa ta obowiązywała w okresie, kiedy świadczenie usług płatniczych (w tym świadczenie usługi *acquiringu*) nie podlegało jeszcze nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego. Wyposażenie Prezesa NBP w uprawnienie do opiniowania wniosków dotyczących świadczenia usługi *acquiringu* było motywowane chęcią wsparcia merytorycznego KNF w początkowym najtrudniejszym okresie przyjęcia przez KNF funkcji związanych z nadzorem ostrożnościowym nad krajowymi instytucjami płatniczymi (w tym pełniącymi funkcję agentów rozliczeniowych). W chwili obecnej przesłanki te nie są już aktualne.

Należy również dodać, że w przypadku świadczenia przez krajową instytucję płatniczą usługi płatniczej innej niż *acquiring* wnioski w tym zakresie, składane do KNF, nie są opiniowane przez Prezesa NBP. Proponowana zmiana zharmonizuje zatem proces przyznawania zezwolenia krajowym instytucjom płatniczym w zakresie wszystkich usług płatniczych i sprawi, że cały rynek usług *acquiringowych* (świadczonych zarówno przez krajowe instytucje płatnicze, jak i małe instytucje płatnicze) będzie w większym lub mniejszym zakresie nadzorowany przez jeden organ nadzoru.”

5. NBP proponuje także modyfikację art. 128 UUP poprzez dodanie po ust. 2 nowego ust. 3. Wówczas, biorąc pod uwagę systematykę projektu oraz proponowanych wyżej zmian, należałoby w art. 1 dodać pkt 25 w brzmieniu:

25) w art. 128 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. KNF udostępnia NBP dane, o których mowa w ust. 1 pkt 2, niezwłocznie po ich otrzymaniu.”

Jednocześnie proponujemy odpowiednie dostosowanie uzasadnienia i wskazanie, że w art. 128 ustawy po ust. 2 dodaje się ust. 3, zgodnie z którym KNF będzie udostępniał NBP dane o liczbie i wartości transakcji płatniczych wykonywanych przez biura usług płatniczych. Potrzeba pozyskania danych przez NBP od ww. podmiotów wynika z rozporządzenia EBC, zgodnie z którym NBP przekazuje dane w powyższym zakresie do EBC.

6. Zachowując systematykę proponowanych zmian, NBP zgłasza również propozycję zmiany brzmienia art. 132b ust. 3 UUP. Zmiana ta łączy się z modyfikacjami związanymi z art. 60-61a UUP. Wówczas należałoby dokonać w art. 1 projektu następującej modyfikacji:

27) art. 132b ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do odmowy wydania zezwolenia, o którym mowa w art. 132a ust. 1, zmiany zakresu usług płatniczych określonych w zezwoleniu, wygaśnięcia zezwolenia w związku z nieprowadzeniem albo nierozpoczęciem działalności objętej tym zezwoleniem oraz do cofnięcia zezwolenia, a także do postępowania w sprawie wydania, zmiany, wygaśnięcia i cofnięcia zezwolenia stosuje się odpowiednio przepisy art. 61b-63, art. 65-67, art. 69, art. 70 i art. 142a.”

W uzasadnieniu ww. zmiany należy odwołać się do treści informacji przekazanych w pkt 7 tego dokumentu.

7. Zachowując systematykę proponowanych zmian, NBP zgłasza również propozycję zmiany brzmienia art. 132zs ust. 1 UUP. Wówczas należałoby dokonać w art. 1 projektu następującej modyfikacji:

„30) art. 132zs ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 132zs. 1. NBP prowadzi i zamieszcza na swojej stronie internetowej listę schematów płatniczych funkcjonujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które zostały objęte nadzorem Prezesa NBP. Lista zawiera informacje o nazwie i siedzibie organizacji płatniczej lub innych podmiotów odpowiedzialnych za funkcjonowanie schematu płatniczego, nazwie schematu płatniczego oraz rodzajach instrumentów płatniczych wydawanych w ramach tego schematu.”

Proponujemy także odpowiednio dostosować uzasadnienie i dodać odpowiedni punkt (zgodny z systematyką, rozpoczynająca się na str. 3) w brzmieniu:

„X) Art. 1 pkt 30 projektu (zmiana art. 132zs ust. 1 ustawy)

Lista schematów płatniczych funkcjonujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, prowadzona przez NBP na swojej stronie internetowej podlega bieżącej aktualizacji. Intencją jest doprowadzenie do tego, że odpowiedni wpis nowych organizacji płatniczych na tę listę byłby dokonywany dopiero po weryfikacji (ocenie) działalności danego podmiotu, że wypełnia ona przesłanki uznania za schemat płatniczy w rozumieniu art. 2 pkt 26a UUP. Zgodnie z tym założeniem, z chwilą weryfikacji, dany podmiot zostałby objęty nadzorem Prezesa NBP i byłby zobligowany do wypełniania obowiązków względem nadzorca, w tym obowiązków sprawozdawczości, o których mowa m.in. w art. 132zq ust. 1 czy też art. 132zq ust. 3 UUP.”.

8. Zachowując systematykę proponowanych zmian, NBP zgłasza również propozycję zmiany brzmienia art. 132zu UUP. Wówczas należałoby dokonać w art. 1 projektu następującej modyfikacji:

31) w art. 132zu po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. W uzasadnionych przypadkach dokumenty i informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą być przekazywane w postaci papierowej.”.

Proponujemy także odpowiednio dostosować uzasadnienie i dodać odpowiedni punkt (zgodny z systematyką, rozpoczynającą się na str. 3) w brzmieniu:

„X) Art. 1 pkt 31 projektu (zmiany w art. 132zu ustawy)

Z uwagi na doświadczenia NBP związane z uzyskiwaniem, , na podstawie art. 132zu ust. 1 i 2, dokumentów i informacji od podmiotów zobowiązanych, proponuje się dodanie zastrzeżenia na rzecz możliwości doręczenia tych dokumentów i informacji również w postaci papierowej, ograniczając tę możliwość do szczególnie uzasadnionych przypadków. Trzeba wskazać, że obowiązująca aktualnie na gruncie ww. przepisu wyłącznie postać elektroniczna w zakresie komunikacji z NBP stanowi, co do zasady, usprawnienie w relacjach pomiędzy podmiotami zobowiązanymi a NBP jako organem nadzoru, niemniej, mogą istnieć sytuacje, w których ta forma jest niemożliwa lub znacząco utrudniona. Dotyczy to przede wszystkim przypadków braku kompatybilności systemów komunikacji elektronicznej NBP i podmiotów zobowiązanych, formatu poszczególnych dokumentów czy też ograniczenia w zakresie rozmiaru przekazywanych dokumentów i informacji. Mając na względzie potencjalne bariery techniczne, niezbędne jest wprowadzenie prawnej możliwości przekazania, na zasadzie wyjątku, dokumentów i informacji

również w postaci papierowej, tak aby w każdym przypadku obowiązki ustawowe nałożone na podmioty zobowiązane względem NBP mogły zostać należycie wykonane.

9. Z uwagi na propozycję zawartą w pkt 4 części II niniejszego pisma, polegającą na uchyleniu obowiązku uzyskania opinii Prezesa NBP wobec podmiotu, który ubiega się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi, o której mowa w art. 60 ust. 3 UUP, w charakterze krajowej instytucji płatniczej, NBP wskazuje również na konieczność rozstrzygnięcia w przepisie przejściowym sytuacji postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy. W tym zakresie proponuje się, aby nowe przepisy, niewymagające zasięgnięcia opinii Prezesa NBP, miały zastosowanie do toczących się postępowań, w których KNF nie zwróciła się o zajęcie stanowiska do Prezesa NBP, na podstawie uchylanego art. 61a UUP, w celu wydania opinii. Uzupełniająco proponuje się, aby w dalszym ciągu niezbędne było uzyskanie opinii Prezesa NBP w odniesieniu do toczących się postępowań, w których KNF zwróciła się o zajęcie stanowiska do Prezesa NBP, na podstawie uchylanego art. 61a UUP, przed wejściem w życie ustawy. Przepis przejściowy został określony w art. 2 projektu ustawy, a z kolei ustalone *vacatio legis* powinno zostać zawarte w art. 3.

„Art. 2. 1. Do postępowań o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze krajowej instytucji płatniczej, o którym mowa w art. 60 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w których KNF zwróciła się o zajęcie stanowiska w celu wydania przez Prezesa NBP opinii, o której mowa w art. 61a ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

2. Do postępowań o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze krajowej instytucji płatniczej, o którym mowa w art. 60 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w których KNF nie zwróciła się o zajęcie stanowiska w celu wydania przez Prezesa NBP opinii, o której mowa w art. 61a ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.”.

Proponujemy także odpowiednio dostosować uzasadnienie i dodać odpowiedni punkt (zgodny z systematyką, rozpoczynającą się na str. 3) w brzmieniu:

„X) Art. 2 projektu (przepis przejściowy)

W art. 2 wprowadza się przepis przejściowy wobec postępowań o wydanie zezwolenia KNF na prowadzenie działalności w charakterze krajowej instytucji

płatniczej, która obejmuje również świadczenie usługi, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 UUP (acquiring), wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy. W sytuacji, w której KNF zwróciła się o zajęcie stanowiska przed wejściem w życie ustawy, w dalszym ciągu niezbędne będzie uzyskanie opinii Prezesa NBP. Natomiast nowe przepisy, niewymagające uzyskania opinii Prezesa NBP w powyższym zakresie, będą miały zastosowanie do postępowań wszczętych przed wejściem w życie ustawy, jeżeli KNF nie zwróciła się o zajęcie stanowiska w celu wydania opinii, o której mowa w uchylanym art. 61a UUP.

10. Ze względu na obecną sytuację epidemiologiczną na terytorium RP, NBP – w odniesieniu do proponowanego art. 59ea – wskazuje na konieczność rezygnacji z *vacatio legis* i tym samym jak najszybsze wprowadzenie projektowanych zmian w tej materii, tj. z dniem ogłoszenia ustawy. Utrzymywanie dotychczasowego stanu rzeczy w omawianym obszarze może bowiem prowadzić do faktycznego wykluczenia niektórych grup społecznych nie tylko z aktywnego uczestnictwa w obrocie gospodarczym, ale również z możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb (żywność czy leki). Taką sytuację należy oceniać jako niedopuszczalną. Obecnie problem braku akceptowania gotówki w punktach handlowo-usługowych może mieć zatem szczególnie istotne znaczenie przede wszystkim dla osób w podeszłym wieku oraz osób z różnymi niepełnosprawnościami, a także innych osób niekorzystających z bezgotówkowych instrumentów płatniczych. Brak akceptacji gotówki może wymuszać migrację osób w poszukiwaniu punktów ją akceptujących, co w chwili obecnej zwiększa ryzyko związane z rozprzestrzenianiem się wirusa.

W odniesieniu do zmian proponowanych w pkt 2 oraz pkt 5, NBP proponuje przyjąć wejście tych zmian w życie z dniem 1 stycznia 2022 r., co wynika z ustalenia, jako pierwszego okresu sprawozdawczego, I kwartału 2022 r. i I półrocza 2022 r. w odniesieniu odpowiednio do sprawozdań kwartalnych i półrocznych do EBC.

Z poważaniem,

Prezes
Narodowego Banku Polskiego

Adarż Glapiński